

Streszczenie dysertacji przygotowanej na Uniwersytecie Łódzkim pt.:

Zdarzenia artystyczne jako impuls transformujący miasto na przykładzie Łodzi po 1989 r.

autorstwa mgr Błażeja Filanowskiego

W centrum pracy znajdują się cztery przypadki zdarzeń artystycznych rzucających wyzwanie miejskiej codzienności. Wyzwanie rozumiane jest tu jako konfrontacja z regulującymi życie zbiorowości normami. Stanowi także próbę upodmiotowienia się jednostek i grup wobec nomadycznej, rozproszonej, globalnej władzy performansu – opisaną i sproblematyzowaną przez amerykańskiego performatyka Jona McKenziego.

W strukturze pracy wyodrębnione zostały dwie części. Rozdziały części I prezentują i problematyzują ramy metodologiczne użyte do opisaną przypadków zdarzeń artystycznych.

Artystyczne próby wywarcia wpływu na zbiorowość miejską zostały opisane jako wywodzące się z dwóch modeli. Pierwszy to model antycypująco-wdrożeniowy, w którym artysta planuje w każdym aspekcie, jak ma wyglądać zorganizowana na nowo miejska codzienność, i przewiduje konsekwentną realizację tego planu. Drugi model – diagnozująco-interwencyjny – opisany został jako praktyka, w której dużą rolę odgrywa identyfikowanie i problematyzowanie sytuacji miejskiej zbiorowości, by w konsekwencji wyzwolić potencjał potrzebny do jej zmiany. Opisywane w pracy zdarzenia artystyczne są reprezentatywne dla tego drugiego modelu.

Kluczowymi pytaniami stawianymi wobec wybranych przypadków są: jaką wiedzę o zachodzących w mieście procesach możemy zdobyć dzięki uczestnictwu w działaniu artystycznym? Jak może ono wpływać na miasto, stawać się impulsem do jego zmiany?

Część II pracy to opis i analiza studiów czterech przypadków zdarzeń artystycznych.

Pierwsze to *Pomnik Kamienicy 2011* – działanie powstałego w 1979 roku kolektywu artystycznego grupa urząd @ miasta. Akcja przypominała i „aktualizowała” działanie tej grupy z 1981 roku (zrealizowane w tym samym składzie: Włodzimierz Adamiak, Marek Janiak, Zbigniew Bińczyk, Wojciech Saloni-Marczewski). Wówczas członkowie kolektywu na fasadzie kamienicy przy ul. Piotrkowskiej 164, ocalałej z fali wyburzeń pod modernistyczne

osiedle, wmurowali pamiątkową tablicę i wywiesili białe tkaniny, których ceremonialne strącenie było gestem „odsłonięcia” i ustanowienia budynku jako Pomnika Kamienicy.

Kolejny przypadek – *Focus Łódź Biennale 2010 / Tautologie Śródmiejskie* – to opis zdarzenia w ramach artystycznego biennale tworzącego warunki do twórczej, krytycznej pracy w przestrzeni publicznej na i wokół ulicy Piotrkowskiej. Dyrektorem artystycznym festiwalu był związany z Warsztatem Formy Filmowej Ryszard Waśko – inicjator Konstrukcji w Procesie z 1981 roku. Wydarzenie to było istotnym punktem odniesienia dla edycji Biennale z 2010 roku, która kontynuowała etos „Konstrukcji”, wysuwając na pierwszy plan wartość samego spotkania i tworzenia środowiska sprzyjającego sztuce, bez konieczności legitymizacji go przez wyspecjalizowane instytucje.

Trzeci przypadek to akcja *Spüren* (2003) wywodzącego się ze sceny punkowej, identyfikowanego z nurtem industrialnym zespołu Jude. Formację stworzyli muzycy i animatorzy podziemnej sceny muzycznej, która ukształtowała się na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. Lider formacji Wiktor Skok nazwę Jude wybrał pod wpływem krytycznej recepcji miejskiej codzienności lat 80. i początku 90. XX wieku, w której hasło i gest potępienia znany z praktyk nazistowskich pojawiał się na murach łódzkich kamienic.

Czwarty przypadek, performans *18 rzek* wykonany przez duet Przepraszam (w składzie Suavas Lewy i Ola Kozioł), jest refleksją nad zmarginalizowaną, umykającą uwadze ontologią łódzkich rzek lub ich pozostałości. Artyści zarysowują w nim sytuację wyczerpania się modelu miasta – produktu rewolucji przemysłowej – i powrót rzek jako ważnego elementu budującego poczucie wspólnotowości.

Ostatnim rozdziałem pracy jest podsumowanie, które stanowi próbę odpowiedzi na pytania badawcze postawione na wstępie pracy. Działania artystyczne zostają ujęte w nim jako formy przekazywania wiedzy i jej dystrybucji. Zarówno tej wiedzy, dyskursywnej, jawnej jak i wiedzy milczącej, której koncepcję sformułował Michael Polanyi. W podsumowaniu rolę artystów w miejskiej zbiorowości opisuję w kontekście zaproponowanej przez McKenziego figury, postaci, postawy *challengera* – nieustępliwego tropiciela lub tropicielki performatywnej władzy, rzucających jej wyzwanie i działających w cieniu – specyficznie rozumianej – katastrofy.